

DIANA

Haar eigen verhaal

ANDREW MORTON

PEPPER
BOOKS

Fotoverantwoording

Voor zijn dood in maart 1992 is de vader van de prinses van Wales, de achtste graaf Spencer, zo vriendelijk geweest toegang te verlenen tot de fotoalbums van de familie. Veel foto's in dit boek zijn overgenomen uit deze fotoalbums. Zijn gulle medewerking wordt zeer gewaardeerd. De bronnen van alle andere foto's in dit boek worden vermeld in het bijschrift.

NUR 320/w061701

First published in Great Britain in 1992 as *Diana: Her True Story*
by Michael O'Mara Books Limited

Copyright © Andrew Morton 1992

This revised 25th anniversary edition, *Diana: Her True Story – In Her Own Words*,
first published in Great Britain in 2017 by Michael O'Mara Books Limited.

(Excluding 'In her Own Words')

© Andrew Morton 2017

Edited edition of 'In Her Own Words'

© Michael O'Mara Books Limited 1997, 2017

Nederlandse vertaling: Lies van Twisk, Nynke Goinga, Ellen Segeren, Lisa Scargo,
Pieter Janssens en Jan Bos

Vormgeving omslag: Mariska Cock/Ana Bjezancevic, foto © Patrick Demarchelier

Boekverzorging: Asterisk*, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie,
internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

Pepper Books is een volwassen imprint van uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

pepperbooks.nl

Inhoud

Voorwoord bij de Nederlandse editie	6
Dankwoord	8
Voorwoord	9
1 <i>Ik had een jongen moeten zijn</i>	24
2 <i>Noem mij maar Sir</i>	51
3 <i>Zo veel hoop in mijn hart</i>	78
4 <i>Mijn noodkreten</i>	92
5 <i>Liefste, ik ben even weg</i>	110
6 <i>Mijn leven is van koers veranderd</i>	122
7 <i>Ik laat hen met rust</i>	142
8 <i>Ik heb mijn best gedaan</i>	169
9 <i>Het sprookje was afgelopen</i>	182
10 <i>Mijn toneelcarrière is voorbij</i>	196
11 <i>Ik ga mezelf zijn</i>	212
12 <i>Zeg ja tegen me</i>	228
13 <i>Prinses van het volk</i>	246
Diana, prinses van Wales – In haar eigen woorden	263
Nawoord – We denken iedere dag aan haar	320
Register	336

Voorwoord bij de Nederlandse editie

Ik, drieëntwintig en net klaar met mijn studie Nederlands, zat op de bank in mijn moeders huis een boek te lezen toen mijn moeder met een geschokt gezicht binnenkwam. ‘Ze is overleden,’ zei ze vol ongeloof, ‘Lady Di is overleden.’ Ze zette water op voor de thee, iets wat de Britten zelf ook altijd doen in geval van rampspoed in welke vorm en gradatie dan ook, en vertelde iets onsamenhangends over een auto-ongeluk en een tunnel in Parijs. De ontreddering van mijn moeder, een vrouw die niet bepaald snel uit het veld geslagen is, staat me nog steeds bij.

Amerikanen van boven de zestig kunnen nog altijd navertellen waar ze zich bevonden en wat ze aan het doen waren toen ze hoorden dat president Kennedy was neergeschoten. Wij, Europeanen van boven de dertig, weten nog waar we waren toen we de dood van prinses Diana vernamen.

Diana Frances Spencer maakte iets los in mensen. Er liepen veel mooie, bekende vrouwen in het publieke domein rond – een deel van hen zette zich in voor goede doelen, net als zij, en een ander deel had ook jonge kinderen. Die vrouwen bewonderden we, vonden we sympathiek of boeiend. Diana bracht veel meer teweeg dan dat. Het was niet haar schoonheid of kracht die maakten dat we warme gevoelens voor haar koesterden; het was haar nauwelijks verhulde kwetsbaarheid.

Diana stond voor elegantie en glamour, natuurlijk, maar vooral voor zachtheid. Ze stond nooit met de kin omhoog en de borst vooruit, maar altijd met het hoofd een beetje schuin en de blik schalks omhoog gericht. Alsof ze wilde zeggen: ik weet dat alle ogen op me gericht zijn, en ik doe er alles aan om die blikken waardig te zijn, maar eigenlijk weet ik ook niet precies waarom ik hier met deze tiara op mijn hoofd sta en jullie niet. Daarom was ze een *people’s princess*; ze was een van ons, een voormalige schooljuf die in dat enge Britse Koningshuis moest zien te overleven.

We hadden allemaal het gevoel dat we haar kenden. En ze wilde ook door ons gekend worden, anders zou ze geen serie geheime gesprekken (via een cassetterecorder) hebben gevoerd met Andrew Morton en toestaan dat

hij met haar vrienden en familie sprak. Daarvoor is moed en rebelseid nodig. Tot dan toe heerste er immers een waterdichte discretie en wurgende loyaliteit rond het koningshuis. Er moet een besef bij haar zijn geweest dat ze het instituut alleen kon bedwingen als ze volledige openheid van zaken gaf. In haar woonkamer in Kensington Palace sprak ze over haar eetstoornis, haar zelfmoordpogingen, haar lege huwelijk, haar ondergeschoven positie binnen het Huis van Windsor, de onmacht over haar beperkte vrijheid die ze zelf als 'gevangenschap' ervoer, haar onzekerheden, haar desillusies, haar hoop en haar angsten.

In een tijd waarin maskers nog ijverig werden opgehouden en er nog geen 'hang je vuile was buiten om sympathie te winnen'-cultuur was onder prominenten, deed Diana iets wat nog niet eerder op die schaal was gedaan: ze zuiverde haar naam, en behoedde deze voor verdere aanvallen, door zich juist niet sterker en evenwichtiger voor te doen, maar precies zo gebroken, wankel en verraden als ze zich voelde. Je grootste kwetsuren prijsgeven om de controle terug te nemen, om de wapens uit handen te slaan van de vijand die bereid is je als geestesziek te bestempelen om de eigen eer te redden; dat is verrekte slim.

Na de publicatie van dit boek dat je hier in handen hebt, gingen we nog meer van haar houden dan we al deden. Want het zijn de wonden, de worstelingen, de onvolkomenheden, de kern die zich naar buiten dringt dwars door de verhullingen heen die iemand beminnelijk maken. Dat begrepen we als eerste door de prinses van Wales.

Susan Smit, schrijfster

Dankwoord

Deze biografie is uniek, aangezien het boek nooit verschenen zou zijn als Diana, wijlen prinses van Wales, haar medewerking niet had verleend. Het verhaal is gebaseerd op langdurige, op band vastgelegde interviews met Diana, aangevuld met getuigenissen van haar familie en vrienden. Net zoals Diana spraken zij eerlijk en openhartig, ondanks het feit dat dit betekende dat zij de ingewortelde gewoonten wat betreft discretie en loyaliteit, die de nabijheid van het koningshuis steevast met zich meebrengt, moesten laten varen. Mijn dank voor hun medewerking is des te groter en oprechter.

Ook wil ik de broer van de prinses van Wales, de 9e graaf Spencer, bedanken voor zijn herinneringen en anekdotes, met name over de kindertijd en de tienerjaren van de prinses.

Mijn dank gaat ook uit naar barones Falkender, Carolyn Bartholomew, Sue Beechey, dr. James Colthurst, James Gilbey, Malcolm Groves, Lucinda Craig Harvey, Peter en Neil Hickling, Felix Lyle, Michael Nash, Delissa Needham, Adam Russell, Rory Scott, Angela Serota, de huidige barones Bernstein of Craigweil, Muriel Stevens, Oonagh Toffolo en Stephen Twigg.

Professor John Taylor en dr. Frank Prochaska dank ik voor hun inzichten over de erfenis en de toekomst van de monarchie.

Er zijn anderen die ik vanwege hun positie niet officieel voor hun medewerking kan bedanken. Hun onbeperkte bijdrage is van onschatbare waarde geweest.

Ik bedank mijn uitgever Michael O'Mara voor zijn begeleiding en steun op het grillige pad van ontwerp tot voltooiing van de talrijke edities die de uiteindelijke tragische reis van Diana in kaart brachten.

Voorwoord

De tragische dood van Diana, de prinses van Wales, op 31 augustus 1997, overspoelde de wereld met een golf van verdriet, wanhoop en droefheid, die tot dan toe ongekend was. Deze spontane uitbarsting van smart was niet alleen een teken van haar enorme persoonlijke invloed op het wereldtoneel, maar ook van haar sterke positie en van datgene wat zij vertegenwoordigde als vrouw en als voorbeeld van een nieuwe generatie, een nieuwe orde en een nieuwe toekomst. Ook nu nog moeten we leren omgaan met het verlies en met datgene wat zij voor ons betekende, waardoor mensen die haar nog nooit ontmoet hebben zo'n intens verdriet voelden dat ze zelfs voor hun eigen familieleden niet zouden tentoonspreiden. Door een ondefinieerbare alchemie was zij de tijdgeest gaan belichamen, zodat we toen we haar begroeven, ook iets van onszelf ten grave hebben gedragen. De mensen die op bedevaart gingen om bloemen te leggen bij Kensington Palace, waar zij woonde in Londen, huilden niet alleen om haar, maar ook om zichzelf. Ironisch genoeg had iemand haar een keer gevraagd wat zij voor grafschrift zou willen hebben. 'Veel hoop die vermorzeld is in het kinderstadium' had ze geantwoord, een zin die onbewust niet alleen haar korte leven kenmerkte, maar ook de geest die zij vertegenwoordigde.

Tussen de tranen en de bloemen was er schuldgevoel, schaamte en woe-de over de koninklijke familie die haar in de steek had gelaten en over de massamedia die haar hadden opgejaagd. Het verdriet zat veel dieper en toonde aan hoe de tijdgeest veranderd was; in de afgelopen jaren waren de tektonische platen waar de samenleving op steunt cultureel, sociaal en politiek gezien verschoven. Zoals de mensen zich hadden uitgesproken in de verkiezingen van mei 1997, waarbij de Labour Party een historische, verpletterende overwinning behaalde, zo gaven zij gedurende de dagen voor en tijdens Diana's begrafenis uiting aan hun gemeenschappelijke ongenoegen en teleurstelling ten opzichte van twee andere machtige, maar onberekenbare instituten, namelijk de media en de monarchie. Deze werden er niet alleen van beschuldigd de wensen van Diana, prinses van Wales, te hebben

verraden, maar ook die van zichzelf. Zij was van en voor het volk, en premier Tony Blair maakte dat gevoel duidelijk toen hij haar als de *peoples princess* beschreef.

Toen de koningin met haar familie bij de hekken van Buckingham Palace stond en haar hoofd boog voor de affuit, was dat veel meer dan een teken van respect voor een zeer geliefde vrouw. Het was ook een dankbetuiging voor het verlaten van een oude orde, de overgang naar een nieuwe ethiek, die Diana zo levendig personifieerde. In zijn schokkende toespraak tijdens de begrafenis beschreef Diana's broer, graaf Spencer, die stemming; in slechts zeven minuten veranderde hij van een onbekende telg uit een adellijke familie in een nationale held. Belangrijker dan zijn scherpe opmerkingen aan het adres van de koninklijke familie – 'zij had geen koninklijke titel nodig om haar magische stempel ergens op te drukken' – en zijn nog scherpere aanval op de media, was het feit dat zijn lofrede, zowel wat overdracht betreft als gevoel, de geest van Diana zo duidelijk weergaf. Moedig en recht voor zijn raap bereikte hij met zijn toespraak, waarin eerlijkheid en waarheid belangrijker geacht werden dan sociale maniertjes, met overtuiging datgene waar Diana tijdens haar volwassen leven voor gevochten had: tegen de mensen spreken over de hoofden van degenen die over ons heersen, namelijk de koninklijke familie, de politici of de mediabaronnen. Uit het enthousiaste applaus na zijn toespraak bleek dat Diana haar verdediger had gevonden na haar dood.

De maanden, jaren en decennia na dit gedenkwaardige moment in het leven van niet alleen de Britten, maar van de hele wereld, is er veel geschreven en gesproken over datgene wat Diana voor ons persoonlijk en voor ons als samenleving betekend heeft. Omdat haar leven zeker een afspiegeling was van onze tijd, is dit niet alleen goed en geweldig, maar zeer wenselijk. Tegelijkertijd zal het nodig zijn haar leven te onderzoeken: er zijn tientallen biografieën, video's en herdenkingsalbums verschenen. Dit is ook onvermijdelijk omdat we willen weten wat de persoonlijke bijdragen waren die ervoor zorgden dat Diana een persoon werd die zulke mythische proporties aannam. In de loop van de tijd zal de verzanding van de geschiedenis de gedachtenis aan haar vertroebelen; de herinneringen van degenen die haar hebben gekend of dachten haar te kennen, zullen het beeld veranderen dat het publiek heeft van deze vrouw die de meest gekoesterde icoon van de moderne tijd is geworden. Het gevaar is voortdurend aanwezig dat Diana's

beleving van haar leven, iets dat ze wanhopig probeerde te vertellen, in de loop van de decennia versomberd en verdraaid zal worden.

Het was gemakkelijk voor mij geweest om dat proces te onderschrijven: allebei mijn boeken *Diana, haar eigen verhaal* en *Diana, haar nieuwe leven* zijn nu bestsellers over de hele wereld, dus er zijn genoeg commerciële prikkels om enige verdraaiingen in de bladzijden in stand te houden. Dit zou echter oneerbiedig zijn ten opzichte van haar herinnering, het zou de geschiedenis vervormen en het zou in tegenspraak zijn met de eerlijke en open geest van de mensen, die door haar broer graaf Spencer op de begrafenis zo goed verwoord werd.

Wat de mensen zich nooit hebben gerealiseerd is de mate waarin de prinses aan mijn boek *Diana, haar eigen verhaal*, dat voor het eerst uitkwam in 1992, heeft meegewerkt. Het was de intentie en bedoeling dat het haar autobiografie zou zijn, een persoonlijk testament van een vrouw die zichzelf in die tijd als stemloos en krachteloos beschouwde. Het verhaal dat werd verteld kwam uit haar mond, de pijn en het verdriet in haar leven werden onthuld in een reeks op cassette opgenomen interviews op Kenisington Palace in de zomer en de herfst van 1991. Er waren geen camera's, geen repetities, geen second-takes. Haar woorden kwamen uit haar hart, en gaven treffend en soms pijnlijk gedetailleerd het verdriet en de eenzaamheid weer van een vrouw die over de hele wereld aanbeden en geadoreerd werd. Gezien de tragedie die zich afgespeeld heeft gedurende haar leven en gezien haar voortijdige dood, is het moeilijk om haar woorden opnieuw te lezen of te horen zonder daarbij een traantje te moeten wegpinken. Vandaag de dag staat haar getuigenis als een sprekende en unieke getuige voor de rechtbank van de geschiedenis.

Er is sinds die beslissende zomer van 1991 zo veel veranderd, dat het moeilijk is om het gevoel van machteloze beklemming, zoals dat toen door de prinses van Wales ervaren werd, over te brengen. Ze beschouwde zichzelf als een gevangene, die verstrikt zat in een bitter, onvervuld huwelijk, die opgezadeld was met een onsympathiek koninklijk systeem, en die geketend was aan een geheel onrealistisch beeld over haar leven. Overal waar ze ging werd ze gevolgd door een lijfwacht, iedere beweging van haar werd geregistreerd en iedereen die haar huis bezocht werd genoteerd en gecontroleerd. Ze had het gevoel dat ze voortdurend bewaakt werd, en niet alleen in de gaten werd gehouden door de politie en fotografen, maar ook met

achterdocht bekeken werd door de koninklijke familie en de hofhouding. De gehele tijd droeg ze een geheim met zich mee, een geheim dat langzaam maar zeker aan haar knaagde. Wat haar betrof was haar leven een groteske en genadeloze leugen.

Haar huwelijk met de prins van Wales was nu echt over. Zij wist dat hij terug was gegaan naar de eerste liefde van zijn leven, Camilla Parker-Bowles. Toch werden haar zorgen, als een personage in een verhaal van Kafka, verworpen als fantasie en paranoia door een instituut dat tot het uiterste ging om de ontrouw van haar echtgenoot geheim te houden. Zoals Diana jaren later uitlegde tijdens het beroemde tv-interview voor BBC's *Panorama*: 'Vrienden die aan de kant stonden van mijn echtgenoot lieten weten dat ik weer onstabiel en ziek was en dat ik in een of ander tehuis gestopt moest worden om weer beter te worden. Ik was bijna een schande.' De wereld weet nu dat haar intuïtie juist bleek te zijn, aangezien de prins van Wales heeft toegegeven overspel gepleegd te hebben nadat zijn huwelijk 'reddeloos stukgelopen was' in het midden van jaren 80.

Toen ze in die tijd haar huwelijk bergafwaarts zag gaan, was haar grootste angst dat het kringetje van haar echtgenoot haar snel te schande zou maken en de wereld ervan zou proberen te overtuigen dat zij onredelijk was en ongeschikt om zowel moeder te zijn als om de monarchie te vertegenwoordigen.

Hoe dan ook hield de frustratie die ze binnenin voelde verband met zowel het ouderwetse koninklijke systeem als haar wegwijnende huwelijk. Ze voelde intuïtief aan dat de stijl van de monarchie verouderd was, terwijl haar eigen rol en ambities voortdurend beperkt werden. De mensen aan het hof, of de 'mannen in grijze pakken', zoals zij ze noemde, waren blij als zij werd gezien als een plichtsgetrouwe echtgenote en moeder, een aantrekkelijke decoratie van haar intellectuele echtgenoot. Tegelijkertijd werd, wat haar aanging, haar positie door het systeem voortdurend afgebrokkeld om de populariteit van prins Charles te vergroten.

Terwijl ze uit haar eenzame gevangenis keek, ging er nauwelijks een dag voorbij zonder het slaan van de celdeur, zonder een ander slot dat dichtklapte, terwijl de fictie van het sprookje in de gedachten van het publiek steeds mooier werd. De uitgave in 1991 van een serie boeken en artikelen ter ere van het 10-jarig huwelijk van het paar zorgde ervoor dat haar gevangenis er nog een aantal tralies bijkreeg. 'Ze had het gevoel dat ze opgesloten werd,'

herinnerde een vriendin zich. ‘Zij had niet zoals andere vrouwen de vrijheid om met de kinderen weg te gaan.’

Als een gevangene die veroordeeld is voor een misdaad die zij niet begaan had, voelde Diana een schreeuwende behoefte om de wereld de waarheid over haar leven, de pijn die ze voelde en de ambities die zij koesterde te vertellen. Zij voelde een diepe onrechtvaardigheid. Ze wilde gewoon vrij zijn om te zeggen wat ze dacht, en de mogelijkheid hebben om de mensen haar levensverhaal te vertellen, zodat zij daarop beoordeeld zou kunnen worden. Ze had een beetje het gevoel dat wanneer ze haar verhaal aan de mensen, haar mensen, zou kunnen vertellen, zij haar echt zouden kunnen begrijpen voordat het te laat was. ‘Laat hen mijn rechter zijn,’ zei ze, erop vertrouwend dat het publiek haar niet zo meedogenloos zou beoordelen als de koninklijke familie of de massamedia. Haar verlangen om datgene wat zij beschouwde als haar waarheid te vertellen, strookte niet met de voortdurende angst dat haar vijanden in het paleis haar op ieder moment zouden kunnen beoordelen als geestesziek en haar op zouden kunnen sluiten. Dit was geen ongegronde angst – toen haar *Panorama*-interview in 1995 op het scherm uitgezonden werd, beschreef de toenmalige minister van de Strijdkrachten, Nicholas Soames, een goede vriend van prins Charles en zijn voormalige stalmeester, haar als iemand die zich in een ‘gevoerd stadium van paranoia’ bevindt.

Hoe kon zij haar boodschap de wereld in smokkelen? Gezien het Britse sociale klimaat waren er weinig afzetgebieden voor haar verhaal. Zelfs vandaag hebben de deskundigen van het koningshuis, ook al zijn ze gewond en vernederd, macht en invloed op de massamedia. Maar zes jaar geleden, toen *Diana, haar eigen verhaal* werd voorbereid, werd de invloed de koninklijke familie bijna fataal; het Huis van Windsor was toen, nog meer dan nu, de meest invloedrijke en gevreesde familie van het land. Geloofwaardige mediakanalen zoals de BBC, ITV en de zogenaamde kwaliteitskranten, zouden allemaal tegen het plafond gevlogen zijn als zij bekendgemaakt had dat zij wilde dat zij de waarheid over haar leven zouden publiceren. Trouwens, als haar verhaal in de roddelpers was verschenen, zou dat door het instituut afgedaan zijn als overdreven troep.

Wat moest er dus gebeuren? Binnen het kringetje van Diana’s beste vrienden werd gevreesd voor Diana’s veiligheid. Het was bekend dat zij in het verleden een aantal halfslachtige zelfmoordpogingen had gedaan, en

naarmate haar wanhoop groter werd, werd de angst groter dat ze zichzelf van het leven zou beroven; zorgen die verzacht werden door het geloof dat uiteindelijk haar liefde voor haar kinderen haar nooit die weg zou doen inslaan.

In de winter van 1990, toen ik voor het eerst onderzoek deed voor een biografie van de prinses van Wales, wist ik weinig van deze zorgen. Als journalist en als schrijver schreef ik al over de koninklijke familie sinds 1982, het jaar waarin Diana trouwde met de prins van Wales, en had ik een aantal contacten opgebouwd binnen de verschillende paleizen in de kringen van de prinses van Wales en de hertogin van York. Eerder in 1990 had ik *Diana's diary* geschreven, een boek over de levensstijl van de prinses dat, zoals ik later vernam, in goede aarde was gevallen bij haar.

Gedurende mijn onderzoek voor dit boek werd duidelijk dat het niet helemaal goed zat met het koninklijke huwelijk, aangezien Diana's vrienden en voormalige leden van de hofhouding sombere aanwijzingen gaven over de ongelukkige prinses. Ook al waren deze zinspelingen boeiend, ze waren niet nieuw. Speculaties over het huwelijk van de prinses en prins van Wales waren groter geworden nadat zij tijdens een bezoek aan Portugal in 1987 erop gestaan hadden in aparte suites te verblijven. Voor mijn laatste boek, een complete biografie over de prinses, probeerde ik de feiten rondom het leven van Diana te ontdekken. Ik zou snel achter de pijnlijke waarheid komen.

Ondertussen merkte Diana, terwijl haar dilemma ten opzichte van haar koninklijke leven voortduurde, dat ik haar zaak verdedigde in een serie artikelen die ik had geschreven voor de *Sunday Times*, met name over de opwindende over het aanbod van prins Charles om een feest te organiseren op Highgrove voor haar 30e verjaardag en het vertrek van de privésecretaris van de prins, Sir Christopher Airey. Zij beseftte nu dat ik de stukjes van haar levensverhaal aaneenbreide, dat ik een onafhankelijke schrijver was, die niets met Fleet Street te maken had, en die, belangrijker nog, niet onderworpen was aan Buckingham Palace – niet onbelangrijke zaken als ze haar toekomstige leven in ogenschouw nam. Uiteindelijk besloot ze, na eerst de verwachte twijfels overwonnen te hebben, om de deur naar het innerlijke heiligdom van haar geest te openen. Ik werd gevraagd om haar echte verhaal door te geven.

Er was een struikelblok. Wanneer er bij Kensington Palace een schrijver aan de poort zou verschijnen, zou dat onmiddellijk de noodklok doen

luiden, vooral wanneer prins Charles officieel nog aanwezig was. Net zoals Martin Bashir, de tv-journalist die de prinses later interviewde voor het BBC-programma *Panorama*, zou ontdekken, kon de bewaking van het Koninklijk Huis slechts om de tuin geleid worden door misleiding. In november 1995 smokkelde hij zijn BBC-cameraploeg op een rustige zondag Kensington Palace in.

In mijn geval werd Diana bij volmacht geïnterviewd, waarbij gebruik werd gemaakt van een vertrouwd tussenpersoon, zodat als de prinses gevraagd zou worden: 'Heeft u Andrew Morton gesproken?' ze zou kunnen antwoorden met een volmondig 'NEE'. Ik legde een eindeloos aantal ellenlange vragen voor over ieder aspect van haar leven. Zij op haar beurt gaf zo goed ze kon antwoord, waarbij ze sprak in aanwezigheid van een nogal oude cassette recorder in de stilte van haar eigen zitkamer. Hoewel het een gebrekkige methode was waarbij het niet mogelijk was om rechtstreeks een vraag te stellen, werd er snel een beeld geschapen van een leven dat totaal verschilde van het heersende beeld. Als schrijver die een groot gedeelte van zijn leven gewerkt had in een koninklijke wereld waarbinnen ontwijking, dubbelzinnigheid en geheimzinnigheid aan de orde van de dag waren, stond ik versteld van Diana's openhartigheid en twijfels over het schokkende verhaal dat ze onthulde. Gedurende het eerste deel van het interview stroomden de woorden toen de cassette recorder eenmaal aanstond, bijna zonder onderbreking en bijna zonder adem te halen uit haar mond, alhoewel veel vragen van tevoren opgesteld waren. Het was een grote opluchting.

Voor de eerste keer in haar koninklijke leven had ze het gevoel dat ze niet machteloos was. Eindelijk werd haar stem gehoord, eindelijk werd de waarheid gezegd. 'Vraag Noah [haar koosnaampje voor mij] of hij ervoor wil zorgen dat het verhaal bekend wordt,' zei ze tegen vertrouwelingen, en was teleurgesteld dat het doen van onderzoek en het schrijven van een boek niet van de ene op de andere dag voltooid zou zijn. Uit het door haar gekozen koosnaampje bleek haar gevoel voor humor. Het was in haar opgekomen nadat ik in een Amerikaanse krant beschreven was als een 'notable author and historian'. Zij vond deze pompeuze beschrijving wel leuk en gebruikte vanaf dat moment alleen nog maar het letterwoord Noah wanneer ze het over mij had. Het werd een grap die al snel de ronde deed.

In sommige opzichten verschilde de vreugde over het feit dat ze zichzelf kon bevrijden van haar geheim, weinig van dat van andere die voortgekomen

zijn uit een instituut dat, bijna per definitie, bestaat door een mengeling van mythe en magie. In de loop van de jaren heb ik talrijke voormalige medewerkers van het koningshuis geïnterviewd die het als een opluchting voelden dat zij eindelijk konden vertellen hoe het leven binnen Buckingham Palace daadwerkelijk is. Het is een soort erkenning. ‘Ik was aan het einde van mijn Latijn. Ik was wanhopig,’ verklaarde Diana tijdens haar *Panorama*-interview. ‘Ik denk dat ik er zo genoeg van had gezien te worden als een type, omdat ik erg sterk ben en ik weet dat dit voor problemen zorgt in het systeem waar ik deel van uitmaak.’

In ieder geval kwamen bij Diana doordat ze praatte herinneringen boven, sommige vrolijk, andere bijna te pijnlijk om onder woorden te brengen. Net zoals een windvlaag over een korenveld wisselden haar stemmingen eindeloos. Terwijl ze openhartig, en zelfs bijzonder openhartig, was over haar eetstoornis *boulimia nervosa* en haar halfslachtige zelfmoordpogingen, zat ze het meeste in de put wanneer ze over haar dagen binnen de koninklijke familie sprak, die zij ‘de donkere dagen’ noemde. Nu en dan benadrukte ze haar sterke gevoel voorbestemd te zijn, het geloof dat ze nooit koningin zou worden, en het besef dat ze uitverkoren was voor een speciale rol. In haar hart wist ze dat het haar lot was een weg te bewandelen waarop de monarchie ondergeschikt was aan haar ware roeping. Achteraf bekeken blijkt uit deze woorden haar vooruitziendheid.

Soms was ze uitermate vrolijk, vooral wanneer ze over haar korte leven-tje als vrijgezel sprak. Ze sprak naargeestig over haar romance met prins Charles, verdrietig over haar ongelukkige kindertijd en enigszins fel over het effect dat Camilla Parker-Bowles op haar leven had gehad. Ze was er inderdaad zo bang voor bestempeld te worden als paranoïde en krankzinnig, zoals ze vaak gezien werd door de vrienden van haar echtgenoot, dat ze ons verschillende brieven en kaarten liet zien die Mrs. Parker-Bowles aan prins Charles had gestuurd, om te bewijzen dat zij niet had verzonnen dat deze een verhouding hadden. Deze gepassioneerde, lieve en smachtende liefdesbriefjes lieten er bij mijn uitgever en mij geen twijfel over bestaan dat Diana’s vermoedens juist waren. Niettemin, zo werd ons verteld door een vooraanstaande raadsman, betekent, volgens de strikte regels van de Britse wet, het feit dat je weet dat iets waar is, nog niet dat je het mag vertellen. Tot Diana’s ongenoegen en ondanks overweldigend bewijs kon ik nooit opschrijven dat prins Charles en Camilla Parker-Bowles een verhouding

hadden. In plaats daarvan moest ik zinspelen op een 'geheime vriendschap' die een lange schaduw heeft geworpen over het koninklijke huwelijk.

Ik greep bij latere interviews de gelegenheid aan om de gaten op te vullen die onvermijdelijk opengebleven waren na het eerste uiterst eerlijke gesprek over de voortdurende tragedie van haar levensgeschiedenis. Het duurde een paar weken om erachter te komen hoe sterk haar verlangen was om zich uit te spreken en achteraf gezien liepen mijn vragen soms zo duidelijk uit de pas met de werkelijkheid van haar leven, dat het niet te voorkomen was dat ze sommige vragen kortaf beantwoordde of gewoonweg niet begreep. Veel gebeurtenissen waar ik in mijn latere vragen naar verwees, die de media belangrijk achtte, waren op dat moment voor haar van weinig belang. Dit betekende dat het hele proces van interviewen nogal lukraak verliep, waarbij door het bestaand materiaal gegraven werd in de hoop op een onderwerp te stuiten dat een antwoord zou uitlokken en een nieuw inzicht zou geven.

De vragen werden op goed geluk gesteld, en op die manier werd ook de informatie verzameld. Mij werd vaak zeer kort van tevoren verteld dat Diana in de gelegenheid was om vragen te beantwoorden. Ik stelde dan snel een aantal vragenlijsten op met betrekking tot haar leven, schoof deze door en hoopte het beste ervan. Als haar stemming belangstellend en geïnteresseerd was en de vragen waren relevant, dan waren haar antwoorden onthullend en gedetailleerd. Niettemin was het een uitputtend proces voor haar, zodat de opgenomen interviews nauwelijks langer dan een uur per keer duurden. Daarna werd de cassette-recorder uitgezet, soms al eerder als iemand van de hofhouding op de loer lag, en werd het gesprek voortgezet met slechts een bescheiden kladblokje in de aanslag om belangrijk informatie op te krabbelen.

Omdat ik op een zekere afstand werkte, moest ik haar stemming voelen en aan de hand daarvan handelen. Een vuistregel was dat ze 's ochtends het meest bespraakt was en de meeste energie had, vooral wanneer prins Charles afwezig was. Die gedeelten van het interview waren het productiefst, en Diana praatte dan zonder adem te halen door, terwijl ze haar hart uitstortte. Ze kon zenuwslopend recht voor zijn raap zijn, zelfs wanneer ze sprak over de meest intieme en pijnlijke perioden van haar leven. Toen ze voor de eerste keer over haar zelfmoordpogingen sprak, moest ik natuurlijk precies weten wanneer en waar die zich hadden afgespeeld. Daarom stelde ik een heleboel specifieke vragen over dit onderwerp op. Toen die haar

gesteld werden, ging ze daarmee om alsof het een grap was. ‘Hij heeft mijn overlijdensbericht aardig goed geschreven,’ zei ze tegen haar gesprekspartner.

Aan de andere kant was het gesprek minder vruchtbaar wanneer het interview in de middag gepland was, omdat zij dan weinig energie had. Dit was vooral het geval wanneer zij slecht in de pers besproken was of onenigheid met haar echtgenoot had. Dan was het meestal verstandiger om het accent te leggen op de gelukkige tijden, zoals haar herinneringen aan haar vrijgezellenleven of haar twee kinderen, de prinsjes William en Harry. Ondanks deze handicaps was het duidelijk dat haar enthousiasme voor en haar betrokkenheid bij het project toenam, vooral toen er een titel voor het boek gekozen werd. Als zij bijvoorbeeld wist dat ik een vertrouwde vriend interviewde, gaf zij een stukje informatie, een anekdote of een correctie door die verband hield met de vragen die ik eerder had opgesteld.

Terwijl ze een wanhopig, en bijna nietsontziend, verlangen had om haar woorden aan een breder publiek kenbaar te maken, werd deze stemming getemperd door de vrees dat Buckingham Palace haar identiteit als de ‘tipgever’ van mijn boek zou ontdekken. Toen de datum van publicatie naderde, werd de spanning op Kensington Palace om te snijden. Haar pas aangestelde privésecretaris Patrick Jephson beschreef de sfeer als ‘wanneer je kijkt naar een plas bloed die onder een deur vandaan komt en zich langzaam uitbreidt.’ In januari 1992 waarschuwde ze dat Buckingham Palace op de hoogte was van haar medewerking aan het boek, alhoewel ze in die tijd nog niet wisten wat de inhoud van het boek was. Niettemin bleef ze stevast haar medewerking verlenen aan de hachelijke onderneming. De spanning kwam niet helemaal van één kant; ik was bij twee afzonderlijke gelegenheden gewaarschuwd door collega’s uit Fleet Street dat Buckingham Palace naarstig op zoek was naar mijn spion. Kort na een van die waarschuwingen werd er in mijn kantoor ingebroken waarbij mijn bestanden werden doorgelezen maar, behalve een fototoestel, niets van waarde werd gestolen. Vanaf dat moment waren een telefoon met vervormer en telefoontjes vanuit telefooncellen de enige veilige manier om met haar vertrouwelingen te spreken zonder het gevaar te lopen dat de gesprekken zouden worden afgeluisterd.

Dit probleem was al ver van tevoren ingecalculeerd. Vanaf het begin moest Diana de mogelijkheid hebben om te ontkennen, waarbij verschillende listen bedacht werden zodat ze, wanneer ze ondervraagd zou worden

door de paleiswachten, iedere betrokkenheid bij het boek stellig zou kunnen ontkennen. De eerste verdedigingslinie bestond uit haar vrienden, die als dekmantel gebruikt werden om haar medewerking te verbergen. Behalve het opstellen van vragen voor de prinses, stuurde ik een aantal smeekbrieven naar haar vriendenkring. Die namen vervolgens contact op met Diana om te vragen of zij wel of niet hun medewerking moesten verlenen. Het was een rommelig proces. Sommige vrienden moedigde zij aan, bij andere had ze tegenstrijdige gevoelens, afhankelijk van hoe goed zij hen kende en hoe nauw zij bij de kern van het project betrokken waren. Veel vrienden die nauw betrokken waren, waren oprecht van mening dat het leven van Diana niet slechter kon worden, met het argument dat alles beter was dan haar toestand in die tijd. Onvermijdelijk was het gevoel aanwezig dat de dam ieder moment door kon breken. Diana's vrienden spraken openhartig en eerlijk, en waren zich er terdege van bewust dat zij door hun handelingen in de schijnwerpers van de media zouden komen te staan. Zoals de prinses zelf uitlegde tijdens haar tv-interview: 'Veel mensen zagen het verdriet waaruit mijn leven bestond, en zij hadden het gevoel dat zij mij steunden door datgene wat zij deden.' Haar vriendin en astrologe Debbie Frank bevestigde deze stemming toen ze gedurende de maanden die voorafgingen aan de publicatie over het leven van Diana sprak. 'Soms wilde ik tijdens een afspraak opstappen als Diana angstig en bezorgd was, omdat ik wist dat ze dan geblokkeerd raakte. Toen het boek van Andrew Morton gepubliceerd werd, was ik opgelucht omdat de wereld toen kennis kon nemen van haar geheim.'

Naarmate mijn interviews vorderden, bevestigden vrienden en kennissen dat er achter de glimlach in het openbaar en het glamourachtige imago een eenzame en ongelukkige vrouw schuilging die een huwelijk zonder liefde moest ondergaan, door de koningin en de rest van de koninklijke familie als een buitenstaander werd beschouwd en regelmatig niet tegemoetkwam aan de eisen van het koninklijke systeem. Toch was een van de bemoedigendste aspecten van het verhaal hoe Diana, met gemengd succes, ervoor vocht om haar leven te aanvaarden; een metamorfose van een slachtoffer in een vrouw die haar lot in eigen hand heeft. Het was een proces dat de prinses tot het bittere einde heeft voortgezet.

Terwijl het project aan kracht won, kwam de vuurproef toen de prinses het manuscript onder ogen kreeg. Het werd haar zo nu en dan en bij stukjes en beetjes geleverd. Aan het einde van de ochtend op zaterdag bijvoorbeeld,

fietste ik naar de ambassade van Brazilië in Mayfair waar de prinses aan het lunchen was met de echtgenote van de ambassadeur, Lucia Flecha de Lima, zodat ik de laatste levering af kon geven. Aangezien ik in staat gesteld was om het verhaal te vertellen van de populairste vrouw ter wereld, wilde ik er natuurlijk maar al te graag zeker van zijn dat ik haar gevoelens en haar woorden juist en accuraat had overgebracht. Tot mijn grote opluchting had ze haar eigen woorden van de opgenomen interviews, waarmee gul gestrooid was in de tekst door middel van zowel aanhalingstekens als de derde persoon, met goedkeuring gelezen. Een keer was Diana zo aangeslagen door de pijnlijkheid van haar eigen verhaal, dat ze bekende tranen van verdriet te hebben gehuild. Ze bracht een aantal veranderingen aan, wat betreft feiten en accenten, en slechts één verandering die werkelijk van belang was, een verandering die blijk geeft van haar respect voor de koningin. Tijdens de interviews vertelde ze dat, toen ze zichzelf van de trap wierp in Sandringham terwijl ze zwanger was van prins William, de koningin als eerste aanwezig was geweest. In het manuscript veranderde Diana de tekst en voegde de naam van de koningin-moeder toe, vermoedelijk uit eerbied voor de landsvorstin.

Hoewel een aantal van Diana's beste vrienden bereid waren om genoemd te worden om de echtheid van de tekst te ondersteunen, accepteerde de prinses dat het boek een rechtstreekse verbinding met haar eigen familie nodig had om het de nodige wettigheid te verschaffen. Als gevolg daarvan ging zij ermee akkoord om de fotoalbums van de familie Spencer te gebruiken, die een eindeloos aantal schitterende portretten bevatten van de opgroeiende Diana, in veel gevallen gemaakt door haar vader graaf Spencer, die inmiddels overleden is. Op een dag kwamen er verschillende grote, rode, met goud versierde fotoalbums binnen op het kantoor van mijn uitgever Michael O'Mara in Zuid-Londen. Er werd een aantal foto uitgekozen en gedupliceerd, waarna de albums werden teruggestuurd. De prinses hielp zelf bij het identificeren van veel mensen die met haar op de foto's stonden, wat een proces was waar ze veel plezier aan beleefde omdat het veel gelukkige herinneringen bij haar naar boven bracht, vooral die aan haar tienerjaren. Ook toonde ze begrip voor het feit dat we, om te zorgen dat het boek zich zou onderscheiden, een voor het omslag een foto nodig hadden die tot dan toe nog nooit gepubliceerd was. Aangezien er geen sprake van kon zijn dat zij een fotosessie zou doen, leverde ze zelf de door haar gekozen innemende

Voorwoord

Diana enjoyed herself enormously not least because it brought her sister down a peg or two. Yet it never entered her head for a moment to think that Prince Charles was remotely interested in romance. Certainly she never considered herself a match for the actress Susan George, who was his escort that evening. In any case life was much too fun to think about steady boyfriends. She had returned from her ill starred excursion to a Swiss finishing school desperate to begin an independent life in London. Her parents were not as enthusiastic. Her father, unhappy that she had left West Heath before completing the extra year, was disappointed when she dropped out of her finishing school as well.

She had no paper qualifications, no special skills and no burning ambitions bar a vague notion that she wanted to work with children. While Diana seemed destined for a life of unskilled, low paying jobs she was not that much out of the ordinary for girls of her class and background. Aristocratic families traditionally invest more thought and effort in educating boys than girls.

As her father began his fight back to health, Diana's mother took a hand in guiding her career. She wrote to Miss Betty Vacani, the legendary dance teacher who has taught three generations of royal children, and asked if there was a vacancy for a student teacher. There was. Diana passed her interview and, in the spring term, began at the Vacani dance studio on the Brompton Road. It was not a particularly demanding job, basically playing Ring a Ring o' Roses with a group of two-year-olds, but it did combine her love of children with her enjoyment of dance. Again she only lasted three months. For once it wasn't her fault.

In March her friend Mary-Anne Stewart-Richardson invited her to join her family on their skiing holiday in the French Alps. She fell badly on the slopes, tearing the tendons in her right ankle. For three months she was in and out of plaster as the tendons slowly healed. It marked the end of her aspirations as a dance teacher.

What made it worse was that Prince Charles seemed less concerned about her predicament than that of his friend Camilla Parker-Bowles. When he called Diana on the phone he often spoke in sympathetic tones about the rough time Camilla was enjoying because there were three or four press outside her then home of Bolehyde Manor in Wiltshire. Diana bit her lip and said nothing, never mentioning the virtual seige she was living under. She didn't think that it was her place to do so nor did she want to appear to be a burden to the man she longed to marry. (was in love with)

As the romance gathered momentum, Diana began to harbour doubts about her new friend Camilla Parker-Bowles. She seemed to know everything that she and Charles had discussed in their rare moments of privacy and was full of advice on how best to handle Prince Charles. It was all very strange. Even Diana, an absolute

Diana bracht zelf een aantal veranderingen aan in het originele manuscript.

omslagfoto van Patrick Demarchelier aan. Deze foto, en de foto's van haar en haar kinderen die verderop in het boek gebruikt worden, waren haar lievelingsfoto's.

Toen het boek gepubliceerd werd op 16 juni 1992, was zij opgelucht dat ze eindelijk haar zegje had gedaan, maar ook wanhopig bezorgd of haar verhaal wel steek zou houden. Ze moest haar betrokkenheid kunnen ontkennen wanneer ze bij het paleis terecht zou moeten staan. Het was een rol die ze zelfverzekerd speelde. De schrijver en tv-ster Clive James herinnerde zich hoe naïef hij was toen hij haar bij de lunch vroeg of zij wel of niet had meegewerkt aan het boek. Hij schreef: ‘Ten minste een keer heeft ze openlijk tegen me gelogen. “Ik heb echt niets met dat boek van Andrew Morton te maken gehad,” zei ze. “Maar nadat mijn vrienden met hem hadden gesproken moest ik bijspringen.” Ze keek me recht in de ogen toen ze dit zei, dus kon ik zien hoe overtuigend ze kon zijn terwijl ze een kolossale leugen vertelde.’

Als gevolg van de vereiste afstand die ze geschapen had tussen zichzelf en het boek betekende dit dat ik, haar vrienden en anderen eigenlijk haar straatje schoonveegden met een arm op onze rug. Tegenover het spervuur van misstanden en kwaadsprekerij, waarmee de drie centrale beweringen van het boek gepaard gingen, namelijk Diana's eetstoornis *boulimia nervosa*, haar zelfmoordpogingen en de relatie van prins Charles met Camilla Parker-Bowles, is het te zwak uitgedrukt om te zeggen dat het zou hebben geholpen wanneer ze haar volledige medewerking had verleend. De vijandigheid, het scepticisme en het pure venijn waarmee het Koninklijk Huis en hun volgelingen van de media de publicatie van mijn boek begroetten, toonde treffend aan hoe moeilijk het was om de waarheid aan het Britse publiek bekend te maken.

In de maanden na die gedenkwaardige gebeurtenis veranderde het boek niet alleen de manier waarop het publiek naar de monarchie keek en de manier waarop de prins en prinses van Wales uiteindelijk werden gedwongen om de resten van hun huwelijk op te ruimen, het zorgde ook voor datgene waar Diana van gedroomd had: hoop, de kans op vervulling, vrijheid en een toekomst waarin ze eindelijk vrij was om een persoon te zijn met het recht aan haar kant. Gedurende de laatste vijf jaren, en met name de laatste paar maanden van haar leven, was de wereld getuige geweest van de opbloei van Diana's ware aard en kwaliteiten die verborgen waren gebleven als ze niet de

moed en de vastberadenheid had gehad om het publiek haar werkelijke leven te vertellen. Diana bereikte dat doel, en het oordeel van het publiek is af te lezen aan de berg bloemen voor Kensington Palace en op andere plaatsen en de uitbarsting van verdriet die niet alleen haar eigen land in beroering heeft gebracht, maar ook de rest van de wereld.

Terwijl het openbare imago van Diana een verbazingwekkende gedaanteverwisseling onderging toen haar verhaal verteld was, denk ik dat ze niet echt over de gevolgen van haar activiteiten heeft nagedacht. Zoals ze op de televisie zei toen haar dat gevraagd werd: 'Ik weet het niet. Misschien begrijpen de mensen het nu beter, misschien zijn er veel vrouwen die net zo veel lijden maar in een andere omgeving leven en niet in staat zijn voor zichzelf op te komen omdat hun zelfbeeld in tweeën geknipt is.' En opnieuw was haar intuïtie over de reactie onfeilbaar, aangezien letterlijk duizenden vrouwen, waarvan veel uit Amerika, verklaarden hoe zij, door over haar leven te lezen, iets soortgelijks in hun eigen leven ontdekt en ervaren hadden. Haar drijfveer was in de eerste plaats een wanhopige noodkreet geweest, een smeekbede over de hoofden van het paleis dat haar beperkte, aan de mensen die van haar hielden. Ze wilde aan de mensen haar echte verhaal bekendmaken, zodat zij haar zelf op haar waarde zouden kunnen schatten.

Ze is nu niet meer, maar haar woorden blijven ons altijd bij. Toen ik *Diana, haar eigen verhaal* schreef, werd haar getuigenis niet hardop door de hele tekst heen gebruikt, maar in het kort, door middel van een direct citaat of in de derde persoon. Een van de eeuwige droevigheden van haar leven was dat ze nooit de gelegenheid had om 'openlijk te zingen.' Als ze een compleet leven had geleid had ze waarschijnlijk op een gegeven moment haar eigen memoires geschreven. Triest genoeg is dat niet meer mogelijk. De getuigenis hierna is haar levensverhaal zoals zij dat wilde vertellen. Haar woorden zijn alles wat we nu nog van haar hebben, haar testament, dichterbij kunnen we niet bij haar autobiografie in de buurt komen. Dat kan niemand haar ontzeggen.

Ik had een jongen moeten zijn

Het was een herinnering die in haar ziel gegraveerd stond. Diana Spencer zat stilletjes onder aan de koude stenen trap van haar huis in Norfolk en hield de smeedijzeren leuning vast, terwijl overal om haar heen vastberaden bedrijvigheid heerste. Ze kon haar vader koffers in de kofferruimte van de auto horen laden, en toen Frances, haar moeder, over het grint van het voorplein horen lopen, de klap van de autodeur die dichtging en het geluid van een draaiende automotor dat langzaam wegstierf toen haar moeder door de hekken van Park House reed en uit haar leven verdween. Diana was zes jaar oud. Een kwart eeuw later kon ze zich dat moment nog steeds voor de geest halen, inclusief de pijnlijke gevoelens van afwijzing, schending van vertrouwen en het isolement dat het uiteenvallen van het huwelijk van haar ouders voor haar betekende.

Het kan anders zijn geweest maar dit was het beeld dat Diana met zich meedroeg. Er waren nog veel meer plaatjes uit haar jeugd in haar geheugen samengepakt. De tranen van haar moeder, de zwijgzaamheid van haar eenzame vader, de vele kindermisjes waar ze een hekel aan had, het eeuwige heen en weer gependel tussen haar ouders, het geluid van haar broer die zich in slaap huilde, het schuldgevoel omdat ze niet als jongen ter wereld was gekomen en de vaste overtuiging dat ze maar 'lastig' was om in de buurt te hebben. Ze hunkerde ernaar geknuffeld te worden; ze kreeg een catalogus van Hamley's speelgoedwinkel. Het was een jeugd waarin ze materieel niets tekortkwam maar emotioneel des te meer. 'Ze is van bevoorrechte afkomst maar ze heeft een moeilijke jeugd gehad,' zei haar astroloog Felix Lyle.

De hooggeboren Diana Spencer werd op 1 juli 1961 laat in de middag geboren als derde dochter van burggraaf Althorp, die toen 37 was, en zijn 12 jaar jongere vrouw burggravin Althorp. Ze woog 7 pond en hoewel haar vader zijn vreugde uitsprak over een 'lichamelijk volmaakt exemplaar', viel

een gevoel van anticlimax, zo niet van regelrechte teleurstelling binnen de familie niet te verbergen nu de nieuwgeborene niet de verlangde mannelijke erfgenaam was die de naam Spencer zou voortdragen. Ze hadden zo op een jongen gerekend dat het stel niet eens aan meisjesnamen had gedacht. Een week later besloten ze tot 'Diana Frances', naar de moeder van de baby en een voorouder van de Spencers.

Hoewel burggraaf Althorp, de latere graaf Spencer, misschien best trots was op zijn nieuwe dochter – Diana was nogal zijn oogappel – had zijn opmerking over haar gezondheid wel wat diplomatieker verwoord kunnen worden. Nog maar anderhalf jaar daarvoor had Diana's moeder het leven geschonken aan John, een baby die zo misvormd en zwak was dat hij maar tien uur heeft geleefd. Het was een aangrijpende tijd voor het echtpaar en er werd door de oudere familieleden veel druk uitgeoefend om te zien 'wat er mis was met de moeder'. Ze wilden weten waarom ze alleen maar meisjes afleverde. Lady Althorp, de inmiddels overleden Frances Shand Kydd, die nog maar 23 was, werd naar verscheidene klinieken in Harley Street in Londen gestuurd voor inwendige onderzoeken. Voor Diana's moeder, die erg trots, strijdbaar en sterk van karakter was, was het een vernederende en onrechtvaardige ervaring, helemaal achteraf gezien, omdat tegenwoordig bekend is dat het geslacht van de baby door de man wordt bepaald. Zoals haar zoon Charles, de nieuwe graaf Spencer, opmerkte: 'Het was een vreselijke tijd voor mijn ouders en waarschijnlijk de oorzaak van hun scheiding want ik geloof niet dat ze er ooit overheen gekomen zijn.'

Hoewel ze te jong was om het te begrijpen, voelde Diana wel de grote frustratie binnen het gezin aan en omdat ze geloofde dat ze 'lastig' was, nam ze een overeenkomstige lading schuld en gevoel van mislukking op zich omdat ze haar ouders en familie teleurgesteld had, gevoelens die ze later heeft leren accepteren en erkennen.

Drie jaar na Diana's geboorte kwam de zoon ter wereld waar zo lang naar uitgekeken was. In tegenstelling tot Diana, die in de kerk van Sandringham was gedoopt en welgestelde burgers als peetouders had, werd haar babybroertje Charles in stijl gedoopt in Westminster Abbey. Hij had de koningin als belangrijkste peetouder. De baby was erfgenaam van een snel afnemend maar nog altijd aanzienlijk vermogen dat in de 15de eeuw was vergaard toen de Spencers tot de rijkste schapenhandelaars van Europa behoorden. Door hun vermogen kregen ze een graafschap van Charles I, bouwden Althorp

House in Northamptonshire, verwierven een familiewapen met het motto ‘God beschermt de rechtvaardigen’ en bouwden een fraaie collectie schilderijen, antiek, boeken en kunstvoorwerpen op.

De volgende drie eeuwen kwamen de Spencers in de paleizen Kensington, Buckingham en Westminster over de vloer en bekleedden ze verscheidene staats- en hof functies. Ook al bereikten de Spencers nooit leidinggevende hoogten, ze liepen in ieder geval wel zelfverzekerd door de gangen van de machtigen.

Spencers werden Ridder van de Orde van de Kousenband, lid van de Geheime Raad, ambassadeur en hoofd van de Admiraliteit, terwijl de derde graaf Spencer voor de functie van Eerste Minister in aanmerking kwam. Ze waren bloedverwanten van Charles II, de hertogen van Marlborough, Devonshire en Abercorn en door een historische gril van het lot eveneens van zeven Amerikaanse presidenten, onder wie Franklin D. Roosevelt, en van de acteur Humphrey Bogart en, naar beweerd wordt, van de gangster Al Capone.

De kwaliteiten van de Spencers op het gebied van dienstverlening en de waarden van noblesse obligé kwamen goed tot uitdrukking in hun diensten aan de koning. Generaties Spencers hebben functies bekleed als hoofd van de hofhuishouding, opperstalmeester, hofdame en andere posities aan het hof. Diana’s oma van vaderszijde, gravin Spencer, was hofdame van koningin Elizabeth, de koningin-moeder, terwijl haar oma van moederszijde, Ruth, Lady Fermoy, op dit moment een van haar hofdames is, een rol die ze al bijna dertig jaar vervult. De vorige graaf Spencer was opperstalmeester onder zowel koning George als onder de huidige koningin.

Het was echter de familie van Diana’s moeder, de Fermoy’s, met hun wortels in Ierland en connecties in de Verenigde Staten, die verantwoordelijk waren voor de verwerving van Park House, het huis in Norfolk waar ze opgroeide. Als blijk van vriendschap met zijn tweede zoon, de hertog van York (de latere George VI), verleende koning George V Diana’s grootvader, Maurice Fermoy, de vierde baron, het pachtrecht van Park House, een ruim landhuis dat oorspronkelijk was gebouwd om de talrijke gasten en personeelsleden van het nabij gelegen Sandringham House in onder te brengen.

De Fermoy’s drukten beslist hun stempel op het gebied. Maurice Fermoy werd Kamerlid voor de conservatieven voor King’s Lynn, terwijl zijn Schotse echtgenote, die een veelbelovende carrière als concertpianiste opgaf voor

haar huwelijk, het King's Lynn Festival voor Kunst en Muziek in het leven riep dat sinds de aanvang in 1951 wereldberoemde musici als Sir John Barbirolli en Yehudi Menuhin heeft aangetrokken.

Voor de jonge Diana Spencer was deze lange adellijke erfenis eerder angstaanjagend dan indrukwekkend. Ze ging niet graag naar het voorouderlijke Althorp House. Er waren te veel enge hoekjes en slecht verlichte gangen vol met portretten van lang overleden voorouders die haar op een griezelige manier met hun ogen volgden. Zoals haar broer zich herinnerde: 'Het was net een oudemannenclub met massa's tikkende klokken. Voor een kind met fantasie was het er doodeng. We verheugden ons er nooit op erheen te gaan.' Dit akelige voor gevoel werd niet bepaald verminderd door de slechte verhouding die tussen hun norske grootvader Jack, de zevende graaf, en diens zoon Johnnie Spencer bestond. Jarenlang spraken ze niet eens met elkaar. Diana's grootvader, die zo kortaf was dat het bijna onbeschouft was, was zo beschermend ten opzichte van Althorp dat hij de bijnaam 'de graaf-curator' kreeg omdat hij de geschiedenis kende van elk schilderij en meubelstuk in zijn landhuis. Hij was zo trots op zijn domein dat hij bezoekers vaak met een stofdoek achternaliep en een keer, in de bibliotheek, Winston Churchill een sigaar uit zijn mond griste. Achter deze lichtgeraakte buitenkant ging echter een man schuil die veel beschaving en een goede smaak had, en wiens prioriteiten in schrill contrast stonden tot de makkelijke levenshouding van zijn zoon, die ten volle genoot van de traditionele buitenactiviteiten van de Engelse landheren.

Diana koesterde ontzag voor haar grootvader, maar was stapelgek op haar grootmoeder, gravin Spencer. 'Ze was lief, geweldig en heel bijzonder. Een fantastisch mens,' zei de prinses. De gravin was plaatselijk bekend vanwege haar veelvuldige bezoeken aan de zieken en zwakken en had voor iedereen een vriendelijk woord over. Hoewel Diana het sprankelende, sterke karakter van haar moeder erfde, had ze van haar grootmoeder van vaderskant de kwaliteiten van zorgzaamheid en medeleven meegekregen.

In tegenstelling tot de griezelige pracht en praal van Althorp, was het rommelige ouderlijk huis van Diana, Park House, met zijn tien slaapkamers, beslist gezellig ondanks de huisjes van het personeel, de grote garages, het buitenzwembad, de tennisbaan en het cricketveld op het terrein, alsmede zes man personeel onder wie een kok, een butler en een privé-gouvernante.

Het door bomen en struiken van de weg afgeschermd huis is groot,

maar zijn vuile, zandstenen buitenkant geeft het een enigszins somber en eenzaam aanzien. Ondanks het weinig aantrekkelijke uiterlijk waren de Spencer-kinderen dol op het rommelige huis. Toen ze na de dood van hun grootvader, de zevende graaf, in 1975 naar Althorp verhuisden, nam Charles afscheid van elke kamer. Het huis werd later veranderd in een vakantiehôtel voor invaliden, en als Diana in Sandringham was, ging ze vaak even bij haar oude huis langs.

Park House was een huis met sfeer en karakter. Op de begane grond was de keuken met stenen vloer, de donkergroene linnenkamer, het domein van Diana's humeurige kat Marmelade, en het leslokaal waar haar gouvernante, Miss Gertrude Allen – die bekendstond als Ally – de meisjes de eerste beginselen van lezen en schrijven bijbracht. Daarnaast was wat de kinderen de 'Beatlekamer' noemden, een kamer die geheel gewijd was aan psychedelische posters, foto's en andere aandenkens aan popsterren uit de jaren 60. Het was een van de weinige concessies aan het naoorlogse tijdperk. De rest van het huis was een plaatje van het Engelse leven in de betere kringen, versierd met formele familieportretten, regimentsfoto's en de plaquettes, foto's en oorkonden die getuigden van levenslange goede werken.

Vanuit haar fraaie roomkleurige slaapkamer op de kinderafdeling op de eerste verdieping had Diana een prettig uitzicht op grazende koeien, een lappendeken van open velden en grasland onderbroken door groepjes dennen, zilverberken en taxussen. Er waren regelmatig konijnen, vossen en andere dieren uit het bos op de gazons te zien, terwijl de veelvuldige mistflarden die zachtjes om haar schuiframen krulden ervan getuigden dat de kust van Norfolk slechts tien kilometer ver was.

Het was een heerlijke plek voor opgroeiende kinderen. Ze voerden de forellen in het meer bij Sandringham House, gleden van de trapeuninggen, maakten lange wandelingen met hun springerspaniël Jill, speelden verstop-pertje in de tuin, luisterden naar de wind in de bomen en zochten duiveneieren. 's Zomers zwommen ze in het verwarmde buitenbad, zochten kikkers en salamanders, picknickten op het strand in de buurt van hun huisje in Brancaster en speelden in hun eigen boomhut. En, zoals in de beroemde kinderboekserie *De Vijf* van Enid Blyton, waren er altijd 'ladingen gemberbier' en de geur van iets lekkers dat in de keuken werd gebakken.

Evenals haar oudere zussen reed Diana op haar derde jaar al paard en ontwikkelde al snel een passie voor dieren, hoe kleiner hoe beter. Ze had

hamsters, konijnen, cavia's, haar kat Marmelade, waar Charles en Jane een hekel aan hadden, en, zoals haar moeder zich herinnert, 'alles wat in een kooitje kon'. Als een van haar dieren doodging, voerde Diana plichtsgetrouw een begrafenisritueel uit. Hoewel goudvissen door de wc gingen, legde ze haar andere dieren meestal in een schoendoos, groef een gat onder de brede ceder op het gazon en legde ze ter ruste. Tot slot zette ze een geïmproviseerd kruisje op hun graf.

Begraafplaatsen oefenden een sombere aantrekkingskracht uit. Charles en Diana bezochten vaak het met mos bedekte graf van hun broer John op het kerkhof van Sandringham en mijmerden over hoe hij zou zijn geweest en of zij zouden zijn geboren als hij was blijven leven. Charles dacht dat zijn ouders het gezin na de geboorte van Diana als voltooid zouden hebben beschouwd, terwijl de prinses zelf dacht dat zij niet zou zijn geboren. Het was een onderwerp waarover ze eindeloos konden speculeren. In Diana's jonge geest was haar broers grafsteen met het eenvoudige grafschrift 'Ter Liefdevolle Nagedachtenis', een voortdurende herinnering aan het feit dat ze 'het meisje was dat een jongen had moeten zijn'.

Zoals de dingen waarmee ze zich als kind vermaakte uit een kinderboek uit de jaren '30 hadden kunnen komen, weerspiegelde Diana's opvoeding ook de waarden van een voorbij tijdperk. Ze had een kindermeisje, de uit Kent afkomstige Judith Parnell, die Diana, toen ze een zuigeling was, mee uit wandelen nam over het terrein in een veel gebruikte, goed verende kinderwagen. Diana's eerste herinnering was dan ook 'de geur van de binnenkant van haar kinderwagen'. Het opgroeiende meisje zag haar moeder niet zo vaak als ze zou willen en haar vader nog minder. Haar zussen Sarah en Jane, die respectievelijk zes en vier jaar ouder zijn dan zij, brachten de ochtenden al door in het leslokaal toen zij geboren werd en tegen de tijd dat Diana groot genoeg was om zich bij hen te voegen, moesten zij al bijna naar kostschool.

De maaltijden werden in het gezelschap van het kindermeisje genuttigd. Eenvoudige kost was aan de orde van de dag. Pap voor het ontbijt, gehakt en groenten voor de lunch en elke vrijdag vis. Haar ouders waren vriendelijk maar afstandelijk en pas toen Charles zeven was mocht hij een keer bij zijn vader aan tafel eten in de eetkamer. Hun jeugd had iets formeels en gereserveerds, een afspiegeling van de opvoeding die Diana's ouders zelf hadden genoten. Charles herinnerde zich: 'Het was een bevoorrechte opvoeding uit

een ander tijdperk, waardoor je ver van je ouders verwijderd raakte. Ik ken niemand die zijn kinderen nog zo opvoedt. Er ontbrak duidelijk een moederfiguur.’

Bevoorrecht wel, maar niet snobistisch. Op zeer jeugdige leeftijd werd de kinderen de waarde bijgebracht van goede manieren, eerlijkheid en het accepteren van mensen zoals ze zijn, in plaats van om wat ze zijn. Charles zei hierover: ‘We begrepen dat hele gedoe met die titels niet. Ik wist niet eens dat ik een titel had totdat ik naar de voorbereidingschool ging en ineens brieven kreeg waarop: “De Hooggeboren Charles” stond. Toen begon ik me af te vragen wat het allemaal betekende. We hadden geen idee dat we bevoorrecht waren. Als kinderen beschouwden we onze omstandigheden als normaal.’

Hun koninklijke naaste burens pasten gewoon in een maatschappelijk landschap van vrienden en kennissen, onder wie de kinderen van de rentmeester van de koningin, Charles en Alexandra Loyd, de dochter van de plaatselijke dominee, Penelope Ashton, en William en Annabel Fox, wier moeder Carol de peetmoeder van Diana was. Ontmoetingen met de koninklijke familie kwamen sporadisch voor, vooral omdat ze slechts een klein deel van het jaar op hun 8000 hectare grote landgoed doorbrachten. Koninklijk bezoek kwam zo zelden voor in Park House dat er een hele consternatie ontstond toen prinses Anne op een zondag zei dat ze na de kerkdienst even langs zou komen. Diana’s vader dronk niet en het personeel doorzocht verwoed de kasten op zoek naar iets wat ze hun koninklijke gast te drinken aan konden bieden. Op het laatst vonden ze een goedkope fles sherry, die ooit eens op een kerkbazaar was gewonnen, vergeten in een la.

Af en toe kwamen de zoon van prinses Margaret, burggraaf Linley, en de prinsen Andrew en Edward een middag spelen, maar men liep zeker niet de deur bij elkaar plat zoals veel mensen dachten. De kinderen Spencer zagen er zelfs tegenop als ze werden uitgenodigd in de winterresidentie van de koningin. Nadat ze een vertoning van de Walt Disneyfilm *Chitty, Chitty, Bang, Bang* in de privébioscoop hadden gezien, had Charles nachtmerries over een figuur die de Kinderlokker werd genoemd. Diana had een hekel aan de ‘vreemde’ sfeer die op Sandringham zelf hing. Op een keer weigerde ze erheen te gaan. Ze schopte en gilte uit protest tot haar vader tegen haar zei dat het heel ongemanierd zou worden gevonden als ze niet met de andere kinderen mee zou gaan. Als iemand haar toen had verteld dat ze op een dag deel uit zou maken van de koninklijke familie zou ze hard weggelopen zijn.